

Rys historyczny przepisów prawa budowlanego w Polsce

Początków prawa budowlanego doszukiwać się można już w Starożytnym Rzymie, choć zwykle się przyjmuje, że prawo to, w bardziej ścisłym sensie, kształtowało się w średniowieczu [1]. Od najdawniejszych więc czasów państwo ingerowało w stosunki powstające w procesie budowlanym i dążyło do ich regulacji odpowiednimi przepisami prawa. Stopień i zakres tej ingerencji zależał od rodzaju i formy państwa.

Na obszarze Polski prawo budowlane kształtowało się w okresie zaborów, gdzie obowiązywały wówczas trzy odrębne systemy prawa: pruski, austriacki i rosyjski, a wszystkie zabory znacznie różniły się między sobą charakterem zabudowy oraz jakością obiektów budowlanych. W interesie państwa leżało więc zespolenie jego dzielnic, wobec czego unifikacja stała się koniecznością państwową. Napotykała ona jednak poważne trudności, gdyż chodziło o przepisy regulujące kwestie, które były przedmiotem zainteresowania szerokiej rzeszy ludności, a odrębność warunków ekonomicznych i społecznych w poszczególnych dzielnicach państwa, a także warunki klimatyczne, obfitość lub brak pewnych materiałów budowlanych, rozwój przemysłu w danej miejscowości, liczba i jakość odpowiednich fachowców były poważną przeszkodą. Ponadto poziom budownictwa w województwach poznańskim i pomorskim pod względem bezpieczeństwa był bardzo wysoki. W interesie państwa nie leżało więc jego obniżenie, a stan ekonomiczny ludności oraz stan budownictwa w województwach wschodnich nie dawał możliwości wydania w odniesieniu do tych miejscowości przepisów budowlanych zastosowanych do warunków województw zachodnich. Wobec powyższego wydanie ogólnopaństwowej jednolitej ustawy w odniesieniu do całego państwa było niepożądane. Z drugiej strony wydawanie odrębnych ustaw budowlanych dla poszczególnych dzielnic państwa nie było właściwe, ponieważ oznaczałoby chęć rezygnacji z unifikowania dzielnicowych odrębności, nie opartych na specjalnych warunkach miejscowych, lecz będących skutkiem długotrwałej gospodarki zaborców. Pozostała więc droga pośrednia, tj. wydanie ustawy doprowadzającej do unifikacji ustawodawstwa w takich granicach, w jakich było to możliwe, bez szkody dla ludności poszczególnych dzielnic i równocześnie ustalającej jednolite w przypadku całego państwa zasady, na których miały być oparte przepisy dzielnicowe, zastosowane do warunków lokalnych.

Możliwe było wówczas wydanie ustawy budowlanej ramowej, która upoważniałaby władzę administracyjną lub samorządy do wydawania w jej ramach przepisów miejscowych, uwzględniających lokalne warunki i potrzeby. Takim ramowym aktem było Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli [2], w którym pewne kwestie zostały uregulowane w sposób jednolity w odniesieniu do całego państwa, co miało się przyczynić do zatarcia dzielnicowych odrębności [3]. Wydanie tego rozporządzenia dało początek polskiemu prawu budowlanemu.

Przepisami pierwszego prawa budowlanego szeroko regulowano zagadnienia techniczno-budowlane, odmienne w miastach i na wsi. Dzięki przyjęciu tych kompromisowych rozwiązań, prawo budowlane z 1928 r. nie mogło zadowolić tych, którzy oczekiwali jednolitego, możliwie zwięzłego zespołu przepisów regulujących sprawę budownictwa. Prawo to zasługuje jednak na pozytywną ocenę. Obowiązywało ono przez ponad 30 lat i było stosowane także po II wojnie światowej [4]. Nie mogło jednak sprostać nowym zadaniom i potrzebom, jakie powstały w Polsce w okresie rozwijającego się budownictwa socjalistycznego. Odmienne warunki społeczno-polityczne i ekonomiczne, jakie powstały w Polsce po II wojnie światowej, zdeterminowały potrzebę zreformowania tego prawa. Przede wszystkim wielokrotnione zwiększenie aktywności budowlanej jednostek państwowych wymagało ujęcia w jednolite ramy prawne, a przepisy prawa budowlanego z 1928 r. nie dotyczyły w zasadzie tych podmiotów. Odpowiednio do nowych warunków należało też określić kompetencje organów administracji państwowej mających czuwać nad zachowaniem się innych podmiotów prawa budowlanego [5].

Wobec powyższego potrzeba opracowania i wydania w odniesieniu do budownictwa nowych przepisów była powszechnie odczuwana. Prace nad nowym prawem budowlanym podjęto już w pierwszych latach po wojnie, a zostało ono uchwalone 31 stycznia 1961 r. [6] jako ustawa Prawo budowlane, która weszła w życie 13 sierpnia 1961 r. Regulacja powyższa, odmiennie niż poprzednia, obejmowała tylko sam proces budowlany, a cała problematyka urbanistyczna została objęta ustawą z 31 stycznia 1961 r. o planowaniu przestrzennym [7]. Od tej pory utrwalił się podział legislacyjny tych dwóch obszarów działalności, aczkolwiek kilkakrotnym zmianom ulegało ich rozgraniczanie.

Jednak zbyt daleko idące podporządkowanie układu i treści prawa budowlanego z 1961 r. zasadom scentralizowanego zarządzania ograniczyło jego elastyczność i utrudniło pełne wdrożenie w praktyce. Przykładem nierealnej regulacji był podział budownictwa na „powszechnie” i „specjalne”, przy czym ten drugi rodzaj został podzielony między prawie wszystkie resorty i podporządkowany blisko trzydziestu ministrom sprawującym funkcję naczelnych organów państwowego nadzoru budowlanego do budownictwa specjalnego [8]. Dokonany podział miał też znaczenie prawne, gdyż ustawa przewidywała odmienny porządek prawny w przypadku każdego z tych działów budownictwa, m.in. odmiennie przepisy oraz inne organy orzekające i nadzorujące [9]. Tego nowego rodzaju ujęcia zagadnienia nie uznawano już wówczas za właściwe ze względu na trudności zorganizowania odpowiednich jednostek w zakresie każdego rodzaju budownictwa specjalnego [10].

Równocześnie z prawem budowlanym zostały uchwalone ustawy: o planowaniu przestrzennym [11], o terenach budowlanych na obszarach wsi [12] oraz o gospodarce

terenami w miastach i osiedlach [13]. W ten sposób nowej regulacji prawnej zostały poddane wszystkie zagadnienia objęte dawnym prawem budowlanym, lecz uregulowane w sposób szerszy, odpowiedni do zmienionych potrzeb, za pomocą aż czterech aktów o randze ustawy.

Zakres zagadnień uregulowanych nowym prawem budowlanym z 1961 r. był szerszy od poprzedniego. W nowej ustawie zostały uregulowane zagadnienia, którymi nie zajmował się prawodawca w 1928 r. Wystarczy podać, że nowe prawo budowlane wchodziło w zagadnienia ekonomiczne, m.in. normowało zakres podejmowania inwestycji budowlanej przez inwestora prywatnego i społecznego, przewidywało granice ich poczynań inwestycyjnych, regulowało zagadnienie nadzoru autorskiego i nadzoru inwestorskiego [14], czego nie czyniło prawo budowlane z 1928 r. Mimo szerszego zakresu regulacji, nowe prawo budowlane z 1961 r. było znacznie krótsze od prawa z 1928 r., gdyż liczyło mniej niż 100 artykułów, a poprzednie obejmowało ponad 400. Było to dobrym ujęciem w odniesieniu do tych, którzy chcieli w ustawie widzieć podstawowe zasady, a inne zagadnienia pragnęli rozwiązywać w drodze bardziej elastycznych rozporządzeń i zarządzeń. Krótka ustawa nie odpowiadała jednak tym, którzy woleli stałe przepisy prawno-budowlane widzieć w jednym akcie prawodawczym oraz tym, którzy pragnęli, aby obowiązki i prawa były określone ustawą, a nie przepisami wykonawczymi.

Układ nowego prawa budowlanego uwzględniał kolejność procesu budowlanego, regulując zagadnienia inwestorskie, projektowania, wykonawstwa, utrzymania obiektu budowlanego oraz państwowego nadzoru budowlanego. Nowa ustawa nie uznawała podziału na przepisy w odniesieniu do miast i wsi, natomiast przewidywała możliwość stosowania odstępstwa od określonych wymagań w przypadku wsi i osiedli. Odpowiedzialność projektanta, kierownika robót i budowy oraz inspektora nadzoru inwestorskiego została określona w ustawie. Dokonano tego przez określenie ich podstawowych obowiązków, których zaniechanie mogło spowodować m.in. pociągnięcie do odpowiedzialności sądowej cywilnej i karnej [15]. Za jakość budownictwa ustawodawca uczynił odpowiedzialnym projektanta, kierownika robót i budowy oraz inspektora nadzoru inwestorskiego. W prawie budowlanym z 1928 r. zagadnienie to nie znajdowało tak pełnego uregulowania.

W ustawie z 1961 r. nie było jednak przepisów techniczno-budowlanych, które zajmowałyby pokaźną część dotychczasowego prawa budowlanego. Ostre środki zastosowano też do walki z samowolą budowlaną, przewidując rozbiórkę obiektu, jeżeli znajdował się na terenie, który nie był przeznaczony pod zabudowę, bądź w razie wybudowania mógłby spowodować niebezpieczeństwo dla ludzi lub mienia, albo w razie wybudowania mógłby spowodować niedopuszczalne pogorszenie warunków użytkowych i zdrowotnych w otoczeniu. Dodatkowo właściciel i zarządca obiektu budowlanego zostali obciążeni obowiązkiem użytkowania obiektu zgodnie z przeznaczeniem oraz utrzymania go w należytym stanie w celu ochrony przed zniszczeniem. Organom państwowego nadzoru budowlanego służyły uprawnienia do egzekwowania tych obowiązków, m.in. prawo uznawania obiektu za wymagający naprawy i nakazania wykonania określonych robót, nakazania usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa ludzi lub mienia, nakazania opuszczenia przez mieszkańców i użytkowników części bądź całego obiektu, wreszcie prawo nakaza-

nia rozbiórki obiektu budowlanego lub jego części grożących zawaleniem lub nienadających się do naprawy.

W stosunku do prawa budowlanego z 1928 r. istotną zmianą było też objęcie nadzorem całego budownictwa państwowego [16]. Nowa ustawa nie przyniosła jednak oczekiwanego przez niektórych ustanowienia jednolitych organów państwowego nadzoru budowlanego.

Po 10 latach stosowania prawa z 1961 r. aktualna stała się sprawa jego reformy. Pierwsze prace w tym zakresie zostały podjęte w 1970 r., a ich rezultatem było uchwalenie przez Sejm 24 października 1974 r. nowej ustawy Prawo budowlane, która weszła w życie 1 marca 1975 r. [17]. W ślad za ustawą zostały wydane rozporządzenia Rady Ministrów w sprawach: nadzoru urbanistyczno-budowlanego [18], nadzoru techniczno-budowlanego [19] i kwalifikacji osób wykonujących samodzielne funkcje techniczne w budownictwie [20].

Zasadnicze zmiany w porównaniu z poprzednim stanem prawnym sprowadziły się do: odmiennego określenia zakresu reglamentacji w odniesieniu do budownictwa jednostek gospodarki społecznej oraz budownictwa ludności; odformalizowania i uproszczenia prawnej konstrukcji niektórych instytucji prawa budowlanego, np. rozbiórki obiektów budowlanych, przystępowania do użytkowania tych obiektów, sprawdzania kwalifikacji fachowych osób wykonujących samodzielne funkcje techniczne w budownictwie; zmiany w układzie kompetencji organów administracji państwowej w zakresie wykonywania funkcji państwowego nadzoru budowlanego; uregulowania kwestii ważnych, nieobjętych dotychczas bezpośrednio przepisami prawa budowlanego, np. rzeczoznawstwo budowlane, postępowanie w przypadkach katastrofy budowlanej; włączenia do zakresu prawnej regulacji przez ustawę Prawo budowlane zagadnień związanych z realizacją miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego [21].

Prawo budowlane z 1974 r. zmieniło przyjęte i obowiązujące regulacje prawne z 1928 r. z późniejszymi zmianami z 1961 r. Prawo to zniosło m.in. państwowy nadzór budowlany, pojęcie samowoli budowlanej, obowiązek oceny projektu przez terenowy organ administracji państwowej. Zniesiono też obowiązek archiwizowania przez państwowy nadzór urbanistyczno-budowlany dokumentacji budowlanej stanowiącej podstawę do uzyskania pozwolenia na budowę. W miejsce egzaminu na uprawnienia budowlane, funkcjonującego od 1928 r., wprowadzono jedynie stwierdzenie kwalifikacji do pełnienia samodzielnych funkcji w budownictwie na podstawie przedstawionych dokumentów o wykształceniu i stażu pracy.

Nowe prawo budowlane z 1974 r. w porównaniu z poprzednią ustawą zawierało niewątpliwie bardziej nowoczesne i przydatne w praktyce rozwiązania prawne. Było też aktem normatywnym bardziej zwięzłym i syntetycznym, gdyż zawierało tylko 70 artykułów, czyli o 27 mniej niż ustawa z 1961 r.

Ustawa ta obowiązywała 20 lat, jednak nie była w pełni skuteczna. W wielu kwestiach nie zawierała też kompleksowych rozwiązań prawnych, co prowadziło często do stosowania rozwiązań zastępczych, o charakterze doraźnym, nie zawsze zgodnych z całym ustawodawstwem gospodarczym. Do takich obszarów nieuregulowanych kompleksowo zaliczano nadzór inwestorski i autorski czy też tryb i zasady orzekania o przygotowaniu zawodowym do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie [22]. Niektóre przepisy nowej ustawy były niejasne i niejednoznaczne, a ich zbiór wobec licznych

nowelizacji był mało spójny i często niejednorodny. Liczne nowelizacje ustawy miały na celu m.in. dostosowanie jej rozwiązań do zachodzących w Polsce przemian społecznych, w tym nowych warunków inwestowania [23]. Ustawa nie była też dostosowana do wymagań gospodarki rynkowej oraz wymagań postanowień Układu Europejskiego. Nie regulowała również nowych, pojawiających się w obszarze budownictwa zjawisk oraz nie odpowiadała pojawiającym się trendom w zakresie planowania przestrzennego, gospodarki gruntami i budowania. Miejskami ustawa z 1974 r. była zbyt zwięzła, a tym samym zbyt ogólna. Nadszedł więc czas kolejnej nowelizacji.

Prace nad nową ustawą rozpoczęto w latach osiemdziesiątych. Początkowo opracowano projekt ustawy o zmianie ustawy Prawo budowlane. Specjalna podkomisja sejmowa zakończyła prace nad tym projektem 7 września 1988 r. Projekt ten został jednak odrzucony, ponieważ przeważały głosy na rzecz opracowania nowej ustawy. W 1991 r. przygotowano więc projekt nowej ustawy, z uwzględnieniem zarysowanego już kierunku przemian ustrojowych: od gospodarki planowej do gospodarki rynkowej ze zdecentralizowanym systemem zarządzania oraz podziałem władzy na rządową i samorządową. Ostatecznie 7 lipca 1994 r., uchwalono nową ustawę Prawo budowlane, która weszła w życie 1 stycznia 1995 r. [24].

Ustawa Prawo budowlane z 1994 r. składa się z 10 rozdziałów i ma 108 artykułów. Normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbioru obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Zachowuje konstrukcje prawne wyodrębniające określone grupy zagadnień, występujące również w poprzednich ustawach z 1961 i 1974 r.

Zgodnie z oczekiwaniami środowisk technicznych, przepisami Prawa budowlanego z 1994 r. został uproszczony tryb postępowania we wszystkich fazach procesu budowlanego. Szczególnie zostały ograniczone wymagania odnośnie do projektów i trybu ich uzgadniania. Wzmocniono ochronę interesu publicznego i osób trzecich w całym procesie inwestycyjno-budowlanym przez zwiększenie odpowiedzialności jego uczestników oraz zwiększenie i zintensyfikowanie działalności inspekcyjnej. Co bardzo istotne, ustawa ta stworzyła podstawy prawne i organizacyjne do utworzenia ujednoczonego, powszechnego, państwowego nadzoru budowlanego, wykonującego zadania inspekcyjno-kontrolne w całym procesie budowlanym od funkcji inwestorskich i obowiązków użytkowników. Dodatkowo zostały wprowadzone nowe zasady przebiegu procesu inwestycyjno-budowlanego i rygorystyczne regulacje prawne mające znacznie ograniczyć występujące powszechnie zjawisko samowoli budowlanej. Przedmiotowa ustawa zrównała też w prawach i obowiązkach wszystkich uczestników procesu budowlanego, bez względu na sektor gospodarki. Natomiast na uczestników procesu budowlanego wykonujących samodzielne funkcje techniczne nałożyła odpowiedzialność osobistą. W celu podwyższenia kwalifikacji osób pełniących samodzielne funkcje techniczne w budownictwie przywrócono obowiązek uzyskiwania uprawnień budowlanych w drodze egzaminu, który został zniesiony przepisami prawa budowlanego z 1974 r.

W nowym prawie budowlanym z 1994 r. określono tylko techniczne i organizacyjne problemy procesu budowlanego, natomiast całkowicie odstąpiono od kwestii gospodarczych i ekonomicznych, przyjmując, że zagadnienia te reguluje lub powinno regulować prawo cywilne i podatko-

we, kodeks handlowy itp. Obowiązująca ustawa nie wdaje się w techniczne szczegóły projektowania i wznoszenia obiektów budowlanych oraz prowadzenia robót budowlanych, przypominając, że zasady te są regulowane przez normy i przepisy techniczno-budowlane. Ustawa dostosowała system prawno-inwestycyjny procesu budowlanego do zmieniającego się modelu naszej gospodarki, reguł gospodarki rynkowej, a także wymagań postanowień Układu Europejskiego [25].

Od czasu wejścia w życie ustawy z 1994 r. upłynęło ponad dwadzieścia lat. Okres ten pozwolił na zebranie doświadczeń w jej funkcjonowaniu. W tym czasie dokonano już ponad stu nowelizacji. Nie uwzględniono jednak faktu, że działania nowelizujące mogą prowadzić do istotnych utrudnień w stosowaniu przepisów tego prawa. Jedną z ważniejszych przyczyn tych utrudnień może być zdarzający się brak koordynacji zmienianych przepisów z przepisami wcześniej wydanymi, co stwarza poczucie niespójności prawa, a niezbyt czytelna nowelizacja – możliwość różnej interpretacji niektórych jego przepisów. Ponadto obywatel obowiązany do stosowania prawa napotyka trudności w zakresie zapoznania się z treścią znowelizowanego prawa. Nie można jednak powoływać się na nieznaną osobie prawa, gdyż prawo ogłoszone w wymagany sposób jest obowiązujące. Nie sprzyja to ani zgodnemu z prawem rozwojowi budownictwa, ani realizacji zadań organów administracji publicznej w działalności budowlanej.

Okres funkcjonowania ustawy z 1994 r. potwierdził jednak słuszność dokonanych przeobrażeń prawa normującego proces inwestycyjno-budowlany, który uległ znacznemu usprawnieniu i uproszczeniu. Do najważniejszych zmian należy zaliczyć ograniczenie kręgu osób będących stroną w postępowaniu poprzedzającym wydanie pozwolenia na budowę oraz skrócenie czasu oczekiwania na wydanie pozwolenia na budowę. Jednak najbardziej oczekiwaną przez wszystkich zmianą była możliwość legalizacji samowoli budowlanych.

Mimo wskazanych pozytywnych rozwiązań w dalszym ciągu nie brakuje uwag krytycznych w odniesieniu do obowiązujących przepisów. Negatywnie ocenia się przede wszystkim niejasność oraz niespójność przepisów prawa. Dlatego też od 2012 r. trwają prace nad Kodeksem urbanistyczno-budowlanym, który miałby zawierać regulacje upraszczające i przyspieszające proces inwestycyjny oraz przyczyniać się do poprawy przewidywalności procesu inwestycyjnego.

Podsumowanie

Z przedstawionego rysu historycznego wynika, że proces budowlany został objęty kompleksową regulacją prawną już w 1928 r., kiedy po raz pierwszy uchwalono prawo budowlane w formie rozporządzenia z mocą ustawy. Jednak rozwój budownictwa, coraz bardziej skomplikowanego pod względem technicznym, spowodował konieczność wprowadzenia uregulowań prawnych porządkujących sam proces budowlany oraz zwiększających wpływ organów państwa na ten proces. Konieczność wydania takiego aktu prawnego tworzyła również sytuacja, w której na terytorium Rzeczypospolitej obowiązywało ustawodawstwo państw zaborczych, różniące się między sobą i obejmujące swoim oddziaływaniem tylko teren danego zaboru.

Rozporządzenie to stanowiło fundament późniejszych rozwiązań prawnych, które z licznymi zmianami są stosowane do chwili obecnej. Akt ten został zastąpiony dopiero

po II wojnie światowej ustawą Prawo budowlane z 1961 r., która obejmowała już tylko proces budowlany, pozostawiając poza kręgiem zainteresowań problematykę urbanistyczną, uregulowaną w odrębnej ustawie. Zakres zagadnień nowego prawa budowlanego nie obejmował również przepisów techniczno-budowlanych, które były regulowane odrębnymi aktami wykonawczymi. To sprawiło, że powyższa ustawa była pewnym novum w porównaniu z poprzednią regulacją. Jednak i ona wymagała szybkich i licznych zmian, co w efekcie doprowadziło do uchwalenia w 1974 r. nowej ustawy Prawo budowlane.

Kolejne regulacje prawne były podyktowane koniecznością dostosowania przepisów prawa do coraz bardziej rozwijającego się procesu budowlanego i coraz bardziej skomplikowanych zjawisk występujących w tym procesie. Nowe prawo budowlane zawierało bardziej nowoczesne i przydatne w praktyce rozwiązania prawne. Jednak akt ten, syntetyczny w swojej treści, nie zawierał skutecznych i kompleksowych rozwiązań prawnych, co prowadziło często do stosowania rozwiązań zastępczych, o charakterze doraźnym, nie zawsze zgodnym z całym ustawodawstwem.

Dlatego niemal natychmiast po uchwaleniu powyższej ustawy rozpoczęły się prace legislacyjne nad jej zmianą. Zmiany ustrojowe zachodzące po 1989 r. przyspieszyły te prace, a efektem było wydanie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane.

Chociaż aktualne Prawo budowlane obowiązuje już wiele lat, a większość jego rozwiązań prawnych jest akceptowana, to obowiązujące rozwiązania prawne także są poddawane krytyce. W konsekwencji pojawiły się plany radykalnej zmiany tego prawa i uchwalenia Kodeksu urbanistyczno-budowlanego.

PIŚMIENNICTWO I WYKORZYSTANE MATERIAŁY

- [1] *Brzeziński W.*: Polskie prawo budowlane. Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1955.
- [2] Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16.02.1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli (DzU z 1939 r. Nr 34, poz. 216 z późn. zm.).
- [3] *Szymkiewicz G.*: Prawo budowlane i zabudowanie osiedli. Zakłady graficzne A. Szlachowicz I S-ka. Warszawa 1928.
- [4] *Jędrzejewski S.*: Nowe prawo budowlane. „Nowe Prawo”, nr 10–11/1975.
- [5] *Jędrzejewski S.*: Prawo budowlane. Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 1981.
- [6] Ustawa z dnia 31.01.1961 r. – Prawo budowlane (DzU nr 7, poz. 46 z późniejszymi zmianami).
- [7] Ustawa z dnia 31.01.1961 r. o planowaniu przestrzennym (DzU nr 7, poz. 47).
- [8] *Korzeniewski W.*: Poradnik stosowania prawa budowlanego. Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Koszalin 1994.
- [9] *Bar L.*: Problemy i instytucje prawa budowlanego. „Państwo i Prawo”, nr 7/1961.
- [10] *Szymkiewicz G.*: Czy zachodzi potrzeba nowelizacji prawa budowlanego? „Inwestycje i Budownictwo”, nr 6/1964.
- [11] Ustawa z dnia 31.01.1961 r. o planowaniu przestrzennym (DzU nr 7, poz. 47).
- [12] Ustawa z dnia 31.01.1961 r. o terenach budowlanych na obszarach wsi (DzU nr 27, poz. 216).
- [13] Ustawa z dnia 14.07.1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (DzU nr 22, poz. 159).
- [14] *Mizera S.*: Nadzór inwestorski w budownictwie. „Studia Prawnicze”, nr 3/1964.
- [15] *Bar L.*: Zagadnienie odpowiedzialności w budownictwie. [W:] Kodeks budowlany. Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1972.
- [16] *Bar L.*: Uprawnienia państwowego nadzoru budowlanego. „Przegląd Budowlany”, nr 10/1958.
- [17] Ustawa z dnia 24.10.1974 r. – Prawo budowlane (DzU nr 38, poz. 229 z późniejszymi zmianami).
- [18] Rozporządzenie Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z 20.02.1975 r. w sprawie nadzoru urbanistyczno-budowlanego (DzU nr 8, poz. 48 oraz z 1976 r., nr 1, poz. 9).
- [19] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7.03.1975 r. w sprawie nadzoru techniczno-budowlanego (DzU nr 8, poz. 42).
- [20] Rozporządzenie Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 20.02.1975 r. w sprawie kwalifikacji osób wykonujących samodzielne funkcje techniczne w budownictwie (DzU nr 8, poz. 46).
- [21] *Jędrzejewski S.*: Nowe prawo budowlane. „Nowe Prawo”, nr 10–11/1975.
- [22] *Biliński T., Czachorowski J.*: Proces budowlany. Centrum Usług Techniczno-Organizacyjnych Budownictwa, Wrocław 1995.
- [23] *Czerwiński W.*: Nowe prawo budowlane – wybrane problemy. „Prokuratura i Prawo”, nr 5/1996.
- [24] Ustawa z dnia 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (tekst pierwotny: DzU nr 89, poz. 414).
- [25] *Biliński T.*: Regulacje prawne dotyczące zjawiska samowoli budowlanych cz. I. „Wiadomości”, nr 12/1998.